

Raba jezikovnih virov in *Kolokacijskega slovarja* *sodobne slovenščine* med študenti prevajalstva

Nataša HIRCI

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Martin Anton GRAD

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

V prispevku se posvečamo študiji, ki predstavlja uporabniško izkušnjo in odnos študentov prevajalstva na Univerzi v Ljubljani do jezikovnih virov in prevajalskih pripomočkov, saj se v času informacijske družbe od bodočih prevajalcev pričakuje, da so v kar največji meri digitalno osveščeni, predvsem pa seznanjeni z relevantnimi viri informacij. Študija se v prvem delu osredotoča na odnos študentov do angleških in slovenskih jezikovnih virov in na strategije reševanja prevajalskih zagat pri prevajanju kolokacij ter rabo različnih relevantnih jezikovnih virov. Raziskava je v drugem delu osredinjena na opazovanje prevajalskega procesa in rabo *Kolokacijskega slovarja sodobne slovenščine* (KSSS) pri prevajanju izbranih kolokacij iz angleščine v slovenščino. Rezultati študije so pokazali, da se študenti zavedajo prednosti reševanja prevodnih težav s pomočjo relevantnih jezikovnih virov, saj se je strategija vključevanja kolokacijskega slovarja v prevajalski proces izkazala za relativno uspešno. Vendar pa je obenem pokazala, da je že v času študija nujno dodatno osveščati študente

---

Hirci, N., Grad, M. A.: Raba jezikovnih virov in Kolokacijskega slovarja sodobne slovenščine med študenti prevajalstva. Slovenščina 2.0, 10(1): 23–64.

1.01 Izvirni znanstveni članek / Original Scientific Article

DOI: <https://doi.org/10.4312/slo2.0.2022.1.23-64>

<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

o naprednih funkcijah tega jezikovnega vira, predvsem pa spodbujati iskanje po relevantnih virih in kritično ovrednotenje najdenih informacij z zavedanjem, da je v prevajalskem procesu nujno poiskati takšne prevodne rešitve, ki so v danem kontekstu najustreznejše.

Ključne besede: uporabniška študija, raba jezikovnih virov in prevajalskih pripomočkov, prevajanje kolokacij, *Kolokacijski slovar sodobne slovenščine*, osveščanje študentov prevajalstva

1 Uvod

V zadnjem času v Sloveniji sicer opažamo porast uporabniških študij, ki vključujejo različne uporabniške skupine, od učiteljev jezika in novinarjev do raziskovalcev in prevajalcev (prim. Arhar Holdt, 2020, 2021; Arhar Holdt idr., 2019; Pori idr., 2020, 2021; Šorli in Ledinek, 2017), vendar pa je področje uporabe slovarskih virov in drugih jezikovnih priročnikov izključno med prevajalci zaenkrat podhranjeno z uporabniškimi raziskavami, saj ima ta skupina dokaj specifične potrebe. Še manj je uporabniških študij med bodočimi prevajalci, torej študenti prevajalstva.

V prispevku zato želimo nasloviti uporabniško izkušnjo študentov Oddelka za prevajalstvo v Ljubljani in njihov odnos do rabe različnih jezikovnih virov, priročnikov in prevajalskih pripomočkov, s posebnim poudarkom na prevodnih rešitvah izbranih kolokacij in rabi *Kolokacijskega slovarja sodobne slovenščine* (KSSS)¹ med prevajalskim procesom. Uporabniška študija je osredinjena na študente prevajalstva, saj se v času informacijske družbe od prevajalcev pričakuje, da so v kar največji meri digitalno osveščeni, predvsem pa seznanjeni z relevantnimi viri informacij. Na Oddelku za prevajalstvo bodoče prevajalce skušamo ustrezno usposobiti za delo na prevajalskem trgu, zato si prizadevamo, da bi bili naši alumni večji uporabe raznovrstnih digitalnih jezikovnih virov in prevajalskih orodij, saj je to bistvenega pomena za njihovo nadaljnje profesionalno prevajalsko delo.

Ker pa je raziskav, ki so ciljno usmerjene v uporabniško izkušnjo študentov prevajalstva relativno malo, želimo s svojo študijo vsaj delo-

---

1 <https://viri.cjvt.si/kolokacije/slv/#>; podrobnejši opis slovarja v Kosem idr., 2018a; glej tudi Kosem (2018b, 2019), Arhar Holdt (2021) in Pori idr. (2020, 2021).

ma zapolniti to vrzel in s tem prispevati k spodbujanju k bolj osveščeni rabi jezikovnih virov med to populacijo že v času izobraževalnega procesa. Odgovoriti skušamo na vprašanja o rabi slovarskih virov in drugih jezikovnih priročnikov, ki se jih poslužujejo študenti prevajalstva pri prevajanju kolokacij, in na kakšne načine bodoči prevajalci v svoj prevajalski proces umeščajo rabo KSSS². Slovarji kolokacij so namreč lahko zelo uporaben pripomoček pri ustvarjanju besedila, torej pri jezikovni produkciji, še posebej, ko skušamo besedilo obogatiti in se želimo izogniti pretiranemu ponavljanju. Prav zaradi tega so lahko dobrodošel vir informacij tudi pri prevajalskem delu.

2 Kratek pregled področja

2.1 O rabi jezikovnih virov in drugih prevajalskih pripomočkov

Področje uporabniških raziskav o rabi slovarjev in drugih jezikovnih virov je relativno bogato podprto z raziskavami o uporabi jezikovnih virov med študentsko populacijo pri usvajanju angleščine kot tujega jezika, nekaj se jih osredotoča tudi na bodoče prevajalce (prim. Béjoint, 1981, 2000; Campoy Cubillo, 2001; Mackintosh, 1998; Humblé, 2001; Roberts, 1992, 1997; Starren in Thelen, 1990; Varantola, 1998; Atkins in Varantola 1998; Livbjerg in Mees, 2003), medtem ko je v Sloveniji področje, ki se celovito ukvarja z uporabniškimi izkušnjami pri rabi slovarjev in drugih jezikovnih priročnikov med prevajalsko skupnostjo, relativno slabo raziskano.

Čibej idr. (2015, str. 169) pravijo, da so se dosedanje raziskave, ki proučujejo rabo virov v prevajalski skupnosti, ukvarjale predvsem z rabo slovarjev med profesionalnimi prevajalci (prim. Roberts, 1997; Atkins in Varantola, 1998; Varantola, 1998; Sánchez Ramos, 2005) ali z rabo slovarjev pri poučevanju prevajalcev med samim pedagoškim procesom (Roberts, 1992; Sánchez Ramos, 2005; Hirci, 2013). Avtorji obenem ugotavljajo, da je nujno proučevati tudi uporabnikove potrebe

---

2 Nekaj rezultatov dela te študije, vezanih na prevajanje kolokacij, je bilo sicer v manjšem obsegu že predstavljenih na konferenci *Jezikovne tehnologije in digitalna humanistika* (prim. Grad in Hirci, 2022), kjer smo naslovili uspešnost študentov pri reševanju dveh izbranih kolokacij, v pričujočem prispevku pa želimo bolj celostno prikazati rezultate uporabniške študije, ki so povezani predvsem z rabo KSSS.

in pričakovanja o rabi prav določenega jezikovnega vira, če naj bi bil ta »karseda široko uporaben in uporabniku prijazen« (Čibej idr., 2015, str. 169). Če to idejo zastavimo malce širše: da bi lahko imeli na voljo ustrezne in prevajalcem prijazne jezikovne vire in priročnike, je nujno poznati tudi potrebe in pričakovanja prevajalske skupnosti (Arhar Holdt, 2015; Arhar Holdt idr., 2016).

Da pri nas primanjkuje uporabniških študij, ki bi osvetljevale potrebe in zmožnosti uporabnikov pri rabi jezikovnih priročnikov, je bilo v preteklosti sicer večkrat opozorjeno (več o tem v Rozman, 2004; Stabej, 2009; Logar Berginc, 2009; Arhar Holdt, 2015). Vendar pa je v zadnjih letih – verjetno tudi v luči izpostavitve podhranjenosti tega raziskovalnega polja – prav to področje postalo raziskovalno dokaj živahno. Še posebej so v porastu uporabniške študije, ki so povezane z odzivnimi jezikovnimi viri, med katere spada tudi KSSS (prim. Pori idr., 2020, 2021; Arhar Holdt, 2020, 2021). Tudi Šorli in Ledinek (2017) poročata o uporabniških raziskavah, vendar ne zgolj med prevajalci, temveč tudi med drugimi profili, ki se primarno ukvarjajo z jeziki, npr. učitelji tujih jezikov, lektorji, novinarji in publicisti. Podobno velja za Mikolič (2015), ki se ukvarja z rabo jezikovnih virov med raziskovalci, oglaševalci in novinarji.

Čibej idr. (2015, str. 171) v prispevku, ki pa se primarno ukvarja s prevajalsko skupnostjo, predstavljajo raziskavo o poklicnih prevajalcih in njihovem iskanju pomoči pri prevajalskih zagatah na Facebook strani stanovske skupnosti *Prevajalci, na pomoč!*. Podobno velja tudi za Šorli (2018), ki se v svoji študiji o uporabi in potrebah prevajalcev in tolmačev naslanja na člane stanovskih združenj (tj. med prevajalskimi in tolmaškimi društvi ter prevajalskim sektorjem pri Generalnem sekretariatu Vlade RS), medtem ko Fišer (2008) in Kocijančič Pokorn (2016) orisujeta spremembe na prevajalskem trgu in s tem povezanim statusom profesionalnih prevajalcev v Sloveniji.

Večinoma se z uporabo jezikovnih virov ter rabo korpusnih virov med bodočimi prevajalci ukvarjajo predvsem raziskovalci in raziskovalke z Oddelka za prevajalstvo (prim. Hirci, 2007, 2009a; Mikolič Južnič, 2009; Pisanski Peterlin, 2003; Vintar, 1999), če najprej omenimo zgolj nekaj starejših. Med novejšimi uporabniškimi raziskavami, ki se osredotočajo na prevajalsko skupnost bodočih prevajalcev, velja omeniti raziskavo Gorjanca (2014), ki v svojem prispevku predstavlja pričakovanja

študentov prevajalstva o enojezičnih slovarjih (prim. tudi Arhar Holdt, 2018, kjer pa so poleg prevajalcev vključeni tudi drugi uporabniki enojezičnih slovarjev). Avtor poudarja, da so študenti prevajalstva sicer relativno dobro osveščeni glede sodobnih tehnoloških možnosti in so zato njihova pričakovanja precej visoka. Zagotovo so dokaj domači v digitalnem okolju, tako da se poslužujejo najrazličnejših možnosti, ki jih ponujajo spletna orodja. O podobnih rezultatih poroča tudi Hirci (2013) v primerjavi stanja o rabi jezikovnih virov med študenti prevajalstva v Ljubljani v dveh časovnih obdobjih, v letih 2005 in 2012. Iz rezultatov je razvidno, da je v slabem desetletju prišlo do precejšnje spremembe pri uporabi slovarjev in drugih jezikovnih virov med študenti prevajalstva, saj se večina študentov vse pogosteje zateka po pomoč k spletnim in elektronskim virom, medtem ko se virov v tiskani obliki skorajda ne poslužujejo več. Bistveno bolj kot tiskani referenčni viri se uporabljajo predvsem prosto dostopni elektronski viri.

2.2 Opis Kolokacijskega slovarja sodobne slovenščine

V času nastajanja pričujočega prispevka je KSSS 1.0 vseboval 35.989 iztočnic, 7.338.801 kolokacij in 34.935.880 zglede. Je prvi tovrstni slovar v Sloveniji, ki lahko pomembno prispeva k jezikovni produkciji v slovenščini in jezikovni ozaveščenosti uporabnikov pri nas.

KSSS sodi med tako imenovane odzivne slovarje (poleg tega imamo v Sloveniji tudi *Slovar sopomenk sodobne slovenščine* (SSSS),³ ki je bil prvi odzivni slovar pri nas). Odzivni kolokacijski slovarji nastajajo z naprednimi računalniškimi metodami za prepoznavo kolokacij: avtomatska priprava podatkov je tako časovno kot finančno bolj ugodna kot ročna, obenem pa taka sestava omogoča izjemno hitro posodabljanje in nadgrajevanje jezikovnega vira, saj uporabnikom omogoča glasovanje o ustreznosti slovarske informacije (za podrobnejšo definicijo odzivnih slovarjev glej Arhar Holdt idr. (2018)). KSSS je sicer podrobneje predstavljen v Kosem idr. (2018a, 2018b, 2019), Arhar Holdt (2021) in Pori idr. (2020, 2021).

---

3 <https://viri.cjvt.si/sopomenke/slv/> (Arhar Holdt idr., 2018; Arhar in Čibej, 2020)

2.2.1 O kolokacijah v KSSS

V tem razdelku bomo najprej na kratko orisali pojem kolokacij, kot ta koncept razumejo snovalci KSSS. Gantar idr. (2021) kot pogoj za vključitev v KSSS kolokacije opredeljujejo s pomočjo statističnega, skladenjskega in semantičnega vidika.⁴ Statistični vidik povzemajo po Atkins in Rundell (2008, str. 302), ki kolokacije definirata kot »ponavljajoče se kombinacije besed, v katerih kaže določen leksikalni element (jedro) očitno tendenco sopojavljanja z drugim leksikalnim elementom (kolokatorjem), s frekvenco, ki je večja od naključne sopojavitve«. Drugi vidik je skladenjski, saj med kolokacijskima elementoma obstaja hierarhično razmerje, v katerem baza določa kolokator (prim. Hausmann, 1984, str. 401). Kot tretji, najpomembnejši, a hkrati najbolj problematičen vidik Gantar idr. (2021) izpostavijo pomenski vidik. Ta je tesno povezan s statističnim vidikom, ki kolokacije uvršča med pola, ki ju predstavljajo proste besedne zveze na eni strani in popolnoma ustaljene večbesedne enote na drugi, kar posledično vpliva na semantične spremembe in omejitve v izbiri kolokacijskih elementov.

Dodana vrednost tovrstnega jezikovnega vira za prevajalce je v tem, da na enem mestu na pregleden način prikaže širok nabor kolokacij, med katerimi je nato mogoče izbrati tisto, ki je tako s pomenskega kot tudi sobesedilnega vidika najustreznejša v danem kontekstu.

Pri razumevanju kolokacij in njihovi rabi je ključno upoštevanje besedilnega konteksta, zato so vsi primeri kolokacij v KSSS ponazorjeni z zgledi rabe iz dejanskih besedil, na voljo pa je tudi povezava do korpusa *Gigafida*⁵. KSSS vsebuje stopenjski prikaz gesel, predstavitev kolokacijskih nizov v sobesedilu ter različne možnosti filtriranja in razvrščanja kolokacijskih podatkov.

Slika 1 prikazuje rezultat iskanja kolokacij za samostalnik *informacija*. Na levi strani je ob izpisu gesla podan grafični prikaz stopnje prečiščenosti gesla v obliki rdeče piramide – geslo *informacija* je tako na drugi stopnji od petih, kjer so »odstranjene (...) skladenjske strukture z veliko šuma ter kolokatorji, ki se v večini primerov pojavljajo v neustreznih kolokacijah«. ⁶ Na desni strani je prikazanih nekaj primerov

4 Širši pregled področja kolokacij ponuja Gries (2013).

5 <https://viri.cjvt.si/gigafida/> (Krek idr., 2020; Logar Berginc idr., 2020)

6 Za opise ostalih stopenj glej <https://viri.cjvt.si/kolokacije/slv/about#>

The screenshot shows the KSSS website interface. At the top, there is a red header with the logo 'cvt kolokacije' and a search bar containing the word 'informacija'. Below the header, the search results are displayed in a grid format. On the left side, there is a sidebar with filters for grammatical categories: 's samostalniki', 'z glagoli', 's pridevniki', 's prislovi', and 'Predlogi'. The main grid contains the following results:

dobiti informacijo	posredovati	pridobiti	zbirati
pisati v informaciji	gledati v	zapisati v	objaviti v
postreči z informacijo	razpolagati z	seznaniti z	oborožiti z
nositi v informacijo	vpogledati v	pretvoriti v	posredovati v
graditi na informaciji	vprašati na	temeljiti na	sloneti na

Slika 1: Primer iztočnice *informacija* v KSSS.

kolokacij, ki so razvrščene glede na kolokatorje (za podrobnejši opis razvrstitev kolokacij v slovarskem vmesniku glej Arhar Holdt, 2021). Ena izmed možnosti naprednega iskanja so filtri na levi strani, kjer za dotični primer lahko izberemo kategorije »s samostalniki«, »z glagoli«, »s pridevniki«, »s prislovi« in »Predlogi«. Pri slednjih lahko s spustnega seznama določimo predlog, za katerega želimo poiskati primere kolokacij. Podobni dodatni možnosti se ponudita tudi pri samostalnikih in pridevniki, kjer lahko rezultate omejimo glede na sklon.

3 Študija in metodologija

3.1 Namen in raziskovalna vprašanja

Študenti Oddelka za prevajalstvo na Filozofski fakulteti v Ljubljani se v prvem letniku dodiplomskega študija Prevajalstvo pri predmetu *Uvod v prevajanje in informacijsko družbo* seznanijo z različnimi jezikovnimi viri in tehnologijami za slovenščino, med drugim tudi s KSSS. Ker je namen našega prispevka osvetliti odnos študentov do jezikovnih in drugih prevajalskih virov in priročnikov ter njihovo mnenje o uporabniški izkušnji s KSSS, bomo v raziskavi skušali odgovoriti na naslednja vprašanja:

1. S katerimi slovarskimi viri in drugimi jezikovnimi pripomočki so seznanjeni študenti Oddelka za prevajalstvo v Ljubljani in katere uporabljajo pri svojem prevajalskem delu?

2. S kakšnimi viri si študenti med prevajanjem iz angleščine v slovenščino pomagajo pri iskanju prevodnih rešitev za kolokacije?
3. Kako dobro so študenti seznanjeni s KSSS in na kakšne načine ga umeščajo v svoj prevajalski proces pri reševanju specifičnih prevodnih težav med prevajanjem kolokacij?

3.2 Zasnova študije

O tem, kako lahko raziskujemo različne potrebe in mnenja uporabnikov različnih jezikovnih virov, lahko najdemo več v Arhar Holdt idr. (2015, str. 197), ki navajajo, da se uporabniške raziskave lahko poslužujejo:

»(I) anket in intervjujev, ki tipično poizvedujejo, kako pogosto vprašani slovar(je) uporabljajo, za katere namene, kako v splošnem ocenjujejo uporabnost obstoječih priročnikov in kakšnih sprememb si želijo; (II) opazovanja slovarske rabe, kjer se z različnimi pristopi ugotavlja, katere informacije slovarski uporabniki iščejo, kako iskanje poteka, ali so bili podatki uspešno pridobljeni ali ne; (III) eksperimentov in testov, npr. za preverjanje, kako dobro testiranci slovarske podatke razumejo; in (IV) evalvacij posameznih slovarjev, npr. intuitivnosti in preglednosti uporabniškega vmesnika in podobno.«

Vsi ti metodološki principi lahko raziskovalcem razkrijejo poznavanje jezikovnih priročnikov in njihovo rabo, obenem pa osvetljujejo, kako uporabniki »sami ocenjujejo svoje potrebe, navade in želje glede uporabe slovarja, kaj jim je pri določenem slovarju všeč in kaj ne, pa tudi, kaj v določenem slovarju iščejo v procesu uporabe« (Arhar Holdt idr., 2015, str. 197). Arhar Holdt (2015, str. 147) prav tako pravi, da je za raziskovanje uporabniških navad in mnenj glede rabe jezikovnih virov sicer »smotrno uporabiti obstoječo metodologijo področja«, kot so na primer raba anket, intervjujev in testiranj, vendar nujno »z upoštevanjem opozoril stroke« (prim. Tarp, 2009; Müller-Spitzer, 2014).

V naši raziskavi smo tako uporabili kombiniran metodološki pristop, kjer smo povezali predvsem prvi in drugi metodološki pristop, ki ju navajajo Arhar Holdt idr. (2015, str. 197). V prvem delu raziskave smo proučevali podatke, pridobljene s pomočjo uporabniškega vpra-

šalnika o rabi jezikovnih virov med študenti prevajalstva, v drugem pa analizirali podatke, pridobljene s pomočjo opazovanja prevajalskega procesa izbrane ciljne skupine študentov prevajalstva pri iskanju prevodnih rešitev izbranih kolokacij, še posebej s pomočjo KSSS, ter preverjali njihovo uporabniško izkušnjo s pomočjo polstrukturiranega intervjuja po prevajalski nalogi. Šorli in Ledinek (2017, str. 388), ki sta se v svoji raziskavi prav tako odločili za uporabo spletnega vprašalnika, se pri tem sklicujeta na Müller-Spitzer idr. (2012, str. 5), ki pravijo, da na tak način lahko pridobimo bolj informirane podatke (prim. tudi Šorli, 2018). Podobno so s kombiniranjem različnih metodoloških pristopov svoje raziskave izvajali tudi Pori idr. (2020) ter Pori idr. (2021) pri evalvaciji uporabniškega vmesnika KSSS, prav tako pa tudi Arhar Holdt idr. (2018) ter Arhar Holdt in Čibej (2020) pri uporabniških raziskavah *Slovarja sopomenk sodobne slovenščine*.

Zgoraj omenjene študije so prispevale k odločitvi, da s prepletom različnih metodoloških pristopov lahko najboljše osvetlimo uporabniško izkušnjo in odnos do rabe različnih jezikovnih virov in priročnikov med bodočimi prevajalci, saj s pomočjo triangulacije podatkov (prim. npr. Alves, 2003; Hirci, 2007) lahko prispevamo k celovitejši osvetlitvi obravnavane tematike.

3.2.1 Prvi del raziskave: Vprašalnik in kvantitativna analiza podatkov

V prvem delu bomo predstavili rezultate kvantitativnih podatkov, ki smo jih pridobili s pomočjo vprašalnika o rabi jezikovnih virov med študenti prevajalstva. Arhar Holdt (2015) v svojem članku sicer izpostavlja opozorila Tarpa (2009, str. 290), da je ob vključevanju študentov v tovrstne raziskave treba upoštevati, da njihove uporabniške navade, želje in preference ne predstavljajo uporabniških izkušenj celotne populacije, vendar pa je pri raziskovanju »rabe slovarjev ali pridobivanja jezikovne kompetence v času študija« izbira te uporabniške skupine »smiselna in smotrna« (Arhar Holdt, 2015, str. 144). Ta uporabniška skupina je bila za našo raziskavo izbrana namenoma, saj vsako izboljšavo izobraževalnega procesa razumemo kot dodano vrednost našemu pedagoškemu udejstvovanju. Na Oddelku za prevajalstvo v Ljubljani namreč stremimo

k temu, da bi diplomante čim bolj opremili z ustreznim poznavanjem in rabo relevantnih jezikovnih virov ter kritičnim ovrednotenjem najdenih informacij, da so čim bolj pripravljeni za nadaljnje profesionalno prevajalsko delo.

Po pregledu različnih slovarjev in drugih jezikovnih virov za jezikovni par slovenščina-angleščina so študenti Oddelka za prevajalstvo Univerze v Ljubljani odgovarjali na specifična vprašanja, vezana na uporabniško izkušnjo s KSSS: kako dobro so seznanjeni s tem jezikovnim virom in kako pogosto ga uporabljajo pri svojem prevajalskem delu, kako uporaben se jim zdi pri iskanju specifičnih kolokacij in podobno.

Vprašalnik, ki sestoji iz 22 vprašanj tako odprtega kot zaprtega tipa, smo sestavili s pomočjo spletnega orodja za anketiranje 1KA. Vprašalnik vsebuje dva dela – vsebinski del vključuje 19 vprašanj, ki se nanašajo na pridobivanje podatkov o jezikovnih virih in uporabniških izkušnjah, zadnja tri vprašanja pa zajemajo demografske podatke o spolu, letniku študija in jezikovni smeri respondentov.

V vsebinskem delu so najprej zastavljena vprašanja o uporabniških izkušnjah z jezikovnimi viri za jezikovni par slovenščina-angleščina, v drugem delu pa so navedena bolj specifična vprašanja, ki se osredotočajo na delo s kolokacijami, s strategijami iskanja ustreznih kolokacij in uporabniško izkušnjo s KSSS. Čeprav je večina vprašanj zaprtega tipa, kjer so možni odgovori da/ne ali izbiranje med več različnimi vnaprej podanimi možnostmi, je pri vsakem vprašanju respondent povabljen, da poda tudi druge informacije ali dodatno opiše svojo uporabniško izkušnjo. Prav te vrste informacij so še posebej dragocene, saj podrobneje osvetljujejo raziskovano tematiko.

K izpolnjevanju spletnega vprašalnika 1KA o uporabniški izkušnji z različnimi jezikovnimi viri, s poudarkom na prevajanju kolokacij in uporabniški izkušnji s KSSS, so bili povabljeni vsi redno vpisani študenti Oddelka za prevajalstvo Univerze v Ljubljani. Izpolnjevanje vprašalnika je bilo na voljo osem tednov, in sicer od 15. januarja do 15. marca 2021. Po nekaj tednih aktivne ankete smo vse morebitne respondente ponovno povabili k sodelovanju pri izpolnjevanju vprašalnika.

3.2.2 Drugi del raziskave: Snemanje zaslona med prevajalsko nalogo in zaključni intervju

Kvalitativne podatke smo pridobili z opazovanjem prevajalskega procesa pri prevajanju izbranih kolokacij. Neposredno opazovanje uporabnikove aktivnosti na zaslonu namreč nudi podatke o tem, kdaj in kako prevajalci tvorijo prevod, tj. v kakšnih časovnih razsežnostih se ga lotevajo, kako pogosto revidirajo določene segmente, kako pogosto iščejo po virih informacij, kako pogosto preverjajo pravilno razumevanje besedila in ustreznost prevodnih rešitev v slovarjih, enciklopedijah in drugih virih informacij (prim. npr. Hansen, 1999, 2003; Hirci, 2007, 2009b; Jakobsen, 2003; Jensen in Jakobsen, 2000; Jääskeläinen, 1999). Podatke o prevajalskem procesu lahko pridobimo s snemanjem oz. beleženjem celotnega prevajalskega procesa (npr. Translog), s snemanjem oz. z zajemom računalniškega zaslona (npr. Camtasia ali CamStudio, OBS Studio ipd.), ali z različnimi tehnologijami za sledenje premikanja oči po zaslonu (angl. *eye-tracking devices*). Programi za zajem računalniškega zaslona posnamejo vse aktivnosti: od premikanja z miško, do odpiranja oken na spletu, pregledovanja različnih dokumentov, iskanja po različnih virih informacij, jezikovnih priročnikih in podobno. Natančno dokumentirajo, kaj se dogaja na zaslonu in v obliki avdio-video zapisa beležijo vse aktivnosti uporabnika. Shranjene posnetke lahko raziskovalec ponovno pregleduje in analizira (podrobneje v Hirci, 2007 in Hirci, 2009b). Ta metoda se je v preteklosti pogosto kombinirala z metodo PGR (tj. protokol glasnega razmišljanja, angl. TAP oz. *think-aloud protocol*). Ker pa je Bernardini (2001, str. 242–263) že pred časom opozarjala, da mora biti izpolnjenih kar nekaj pogojev za objektivizacijo dela z metodo PGR, sicer težave, ki se lahko pojavljajo pri delu s to metodo, postavljajo pod vprašaj veljavnost njene aplikacije na prevajalsko delo, se v svoji raziskavi nismo odločili za uporabo te metode. Smo se pa za pridobitev dodatnih informacij, ki prav tako osvetljujejo prevajalski proces, odločili uporabiti polstrukturirani intervju.

V drugem delu študije, kjer smo želeli pridobiti kvalitativne podatke, smo študente najprej povabili k sodelovanju. S tistimi, ki so se odločili sodelovati, smo se dogovorili za termin, ko bo študija izvedena, in jim posredovali dodatna navodila o celotnem poteku študije. Pred izvedbo uporabniške raziskave smo sodelujoče seznanili tudi s tem, da

bodo podatki, pridobljeni med snemanjem zaslona, uporabljeni izključno v raziskovalne namene, in jih prosili za pisno privolitev za sodelovanje (prim. Pori idr., 2020).

Študenti so dobili v prevod krajše angleško besedilo (glej Prilogo I), med prevajalskim delom pa smo jih snemali s programom za zajem zaslona (v našem primeru smo uporabili Zoom, ki so ga študenti zaradi študija na daljavo v zadnjih dveh letih dodobra spoznali in so vajeni dela s tem programom). Ker je snemanje prevajalskega procesa potekalo na platformi Zoom, so študenti lahko uporabili možnost deljenja celotnega zaslona. Tako smo pri analizi podatkov lahko upoštevali celoten potek prevajanja in načine iskanja po različnih prevajalskih virih. V navodilih so bili sodelujoči pozvani, da naj prevedejo zgolj tiste povedi (in en podnaslov), v katerih se nahajajo označene kolokacije. Poudarili smo, da se pri prevajanju lahko poslužujejo katerih koli jezikovnih virov in orodij, ki jih tudi sicer uporabljajo pri svojem prevajalskem delu. Študenti za dokončanje prevoda niso imeli časovnih omejitev.

Po zaključenem prevodu izbranih delov besedila smo s študenti izvedli še kratek intervju o dejanski uporabniški izkušnji med procesom prevajanja. Ta korak do neke mere omogoča preverbo predpostavk oz. dopolnitev vrzeli med samim snemanjem. Intervjuvanci so med polstrukturiranim intervjujem (glej Prilogo II) odgovarjali na vprašanja o uporabi in koristnosti KSSS, kaj bi dodali ali spremenili v tem jezikovnem viru, o prečiščenosti vira, o preklapljanju med dodatnimi viri in podobno.

3.3 Subjekti raziskave

V prvem delu vprašalnika, namenjenega raziskavi rabe jezikovnih virov, so sodelovali študenti prevajalstva na Oddelku za prevajalstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, ki že poznajo delo s KSSS: s tem virom se namreč seznanijo med pedagoškim procesom v prvem letniku dodiplomskega študija (BA); sodelovali so torej študenti od 2. letnika BA naprej.

Petnajst študentov prostovoljcev, osem iz 2. (označeni z II 1–8) in sedem iz 3. letnika (III 1–7) dodiplomskega študija, je kasneje sodelovalo tudi v drugem delu raziskave, tj. pri opazovanju prevajalskega procesa in iskanju prevodnih rešitev kolokacij.

4 Rezultati in diskusija

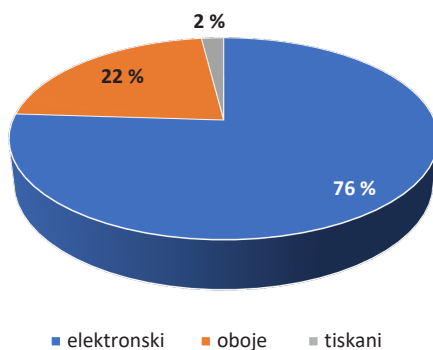
4.1 Rezultati vprašalnika o prevajalskih virih in rabi KSSS

Na spletno anketo je odgovorilo 100 anketirancev. Slaba polovica respondentov je bila s stopnje BA (42 %): osem iz prvega letnika, 21 iz drugega letnika in 13 iz tretjega letnika dodiplomske stopnje. Relativno dober odziv je bil tudi med študenti na magistrski (MA) stopnji, še posebej med študenti prvega letnika MA (18 %), medtem ko je sodelovalo zgolj štiri odstotke študentov MA II. Med respondenti je bilo 84 % študentk in 16 % študentov, kar se relativno dobro sklada tudi s siceršnjo zastopanostjo po spolu na Oddelku za prevajalstvo.

Anketo je v celoti izpolnilo 64 respondentov, medtem ko je bila v 36 primerih v določenih delih vprašalnika izpolnjena le delno. Več kot polovico odgovorov (n = 64) so prispevali študenti z jezikovno kombinacijo slovenščina-angleščina-nemščina, kar je odslilkava dejanske sestave študentov prevajalstva, saj je ta jezikovna kombinacija najpogosteje zastopana na Oddelku za prevajalstvo v Ljubljani.

4.1.1 Tip jezikovnih virov

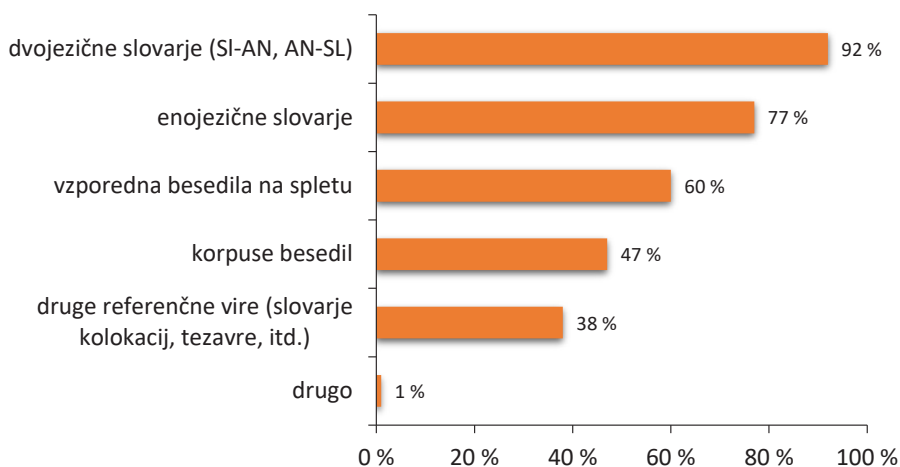
Na vprašanje o tipu jezikovnih virov (glej Grafikon 1) je večina respondentov odgovorila, da najpogosteje uporabljajo jezikovne vire v elektronski obliki (76 %) ali pa kombinacijo tiskanih in elektronskih virov (22 %).

Grafikon 1: V kakšni obliki ponavadi uporabljate jezikovne vire – v tiskani ali elektronski? (n = 100)

4.1.2 Raba jezikovnih virov pri prevajanju iz angleškega v slovenski jezik

Pri prevajanju iz angleščine v slovenščino študenti prevajalstva najpogosteje iščejo prevodne rešitve v eno- (77 %) in dvojezičnih slovarjih (92 %), pogosto tudi s pomočjo vzporednih besedil na spletu (60 %). Skoraj polovica se jih poslužuje korpusev besedil (47 %), pogosta je tudi raba slovarjev kolokacij, medtem ko po ostalih virih informacij respondenti posegajo manj pogosto (glej Grafikon 2).

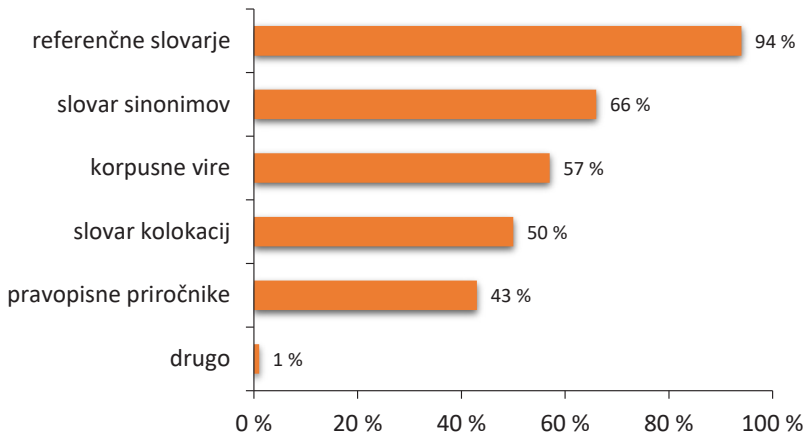

Grafikon 2: Katere jezikovne vire najpogosteje uporabljate pri prevajanju iz angleškega v slovenski jezik? (n = 90)

4.1.3 Referenčni viri za slovenščino

Respondenti so dobro seznanjeni s slovenskimi jezikovnimi in drugimi referenčnimi viri. Iz Grafikona 3 je tako razvidno, da jih največ uporablja enojezične referenčne slovarje (94 %), manj jih posega po pravopisnih priročnikih (43 %). Več kot polovica respondentov se poslužuje tudi korpusev virov (57 %) in slovarja sinonimov (66 %), nekaj manj kot polovica pa med svojim prevajalskim delom posega po KSSS (50 %). Eden od respondentov je v dodatnem komentarju omenil, da se včasih za nasvet obrne na jezikovno svetovalnico (sicer v dodatnem komentarju ni specifično označeno, a verjetno gre za svetovalnico ISJFR⁷).

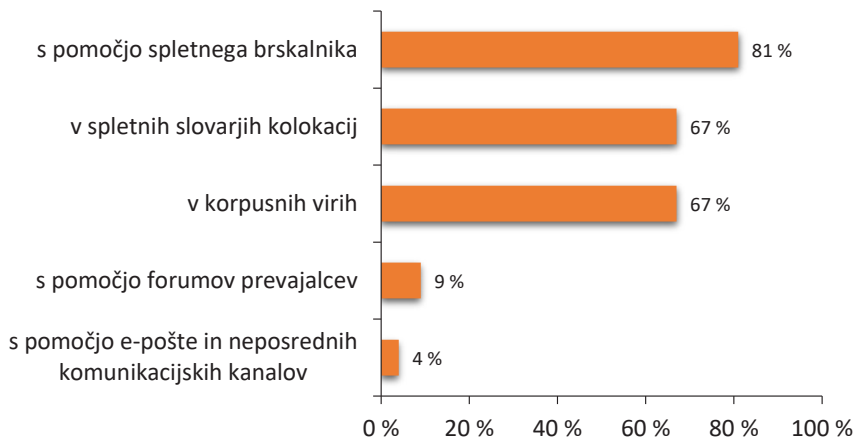
7 ISJFR – Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša

Grafikon 3: Katere slovenske referenčne vire najpogosteje uporabljate? (n = 90)

4.1.4 Iskanje ustreznih kolokacij

Ko smo anketirance spraševali o različnih virih, ki se jih poslužujejo pri iskanju ustreznih kolokacij (Grafikon 4), so odgovarjali, da v večini primerov najprej skušajo poiskati ustrezne rešitve kar s spletnim iskalnikom (81 %). Če na ta način ne uspejo dobiti ustreznih rešitev, iščejo po korpusnih virih (67 %), ali pa po spletnih slovarjih kolokacij (67 %). Zgolj redki se obrnejo po pomoč tudi na forume prevajalcev ali iščejo pomoč prek neposrednih komunikacijskih kanalov.

Grafikon 4: Ko iščete prevodne ustreznice za določene kolokacije, kje najpogosteje najdete ustrezne rešitve? (n = 69)

4.1.5 Strategije iskanja ustreznih prevodnih rešitev za kolokacije

Pri vprašanju o strategijah pri iskanju ustreznih kolokacij so bili odgovori respondentov v odprtem delu vprašalnika zelo raznoliki, med drugim so navajali, da (navedeno verbatim):

- *Ponavadi naprej pogledam v slovar kolokacij, če tam ne najdem ustrezne rešitve, navadno potem iščem rešitev s pomočjo spletnega brskalnika, nato pa še v korpusnih virih.*
- *Napišem jedro kolokacije in prebiram zadetke.*
- *<https://www.freecollocation.com/> in korpusni pristop z določitvijo okolice.*
- *Najprej določim pomen, če ne najdem ustreznice v slovenščini, pogledam v korpus in slovar kolokacij.*
- *S pomočjo iskanja v okolici poiščem kolokacijo v korpusu, nato kolokacije, ki jih tam najdem, še poišem na spletnem brskalniku.*
- *Kolokacijo, ki se mi zdi ustrezna, vnesem v brskalnik, da ugotovim, ali se pogosto pojavlja. Če to iskanje ne obrodi rezultatov, kolokacije iščem še v korpusih.*
- *Kolokacijo poskušam najti najprej na Glosbe⁸. Če dobim primerne zadetke, jih preverim še na spletu (predvsem, kako pogosto se uporabljajo). Če na Glosbe ni zadetkov, pa iščem s pomočjo Googla in raznih enojezičnih slovarjev.*
- *Zelo odvisno od primera. Navadno najprej preverim v slovarju kolokacij in če ne najdem rešitve, jo skušam najti s pomočjo spletnega brskalnika. Vsekakor to iskanje poteka malo zmedeno in vzame kar nekaj časa ...*
- *Za slovenske kolokacije uporabljam iskanje v okolici na Gigafida⁹, za druge pa predvsem besedne zveze, navedene v slovarju. Če ne najdem iskanega, pa vpišem v spletni brskalnik in iščem zadetek, ki se mi zdi, kot da je verodostojen vir.*
- *Kolokacijo vpišem v strojni prevajalnik ali pa slovar (če je krajša in če predvidevam, da jo slovar sploh vsebuje). Ko dobim zadetek, ga še enkrat vpišem v spletni iskalnik in si ogledam najbolj priljubljene zadetke, da preverim, ali je prevod v strojnem prevajalniku/slovarju ustrezen.*
- *Če imam določeno kolokacijo že v mislih in želim le preveriti njeno rabo, to navadno storim kar v brskalniku, če rezultat ni ravno prepri-*

8 <https://sl.glosbe.com/>

9 <https://viri.cjvt.si/gigafida/>

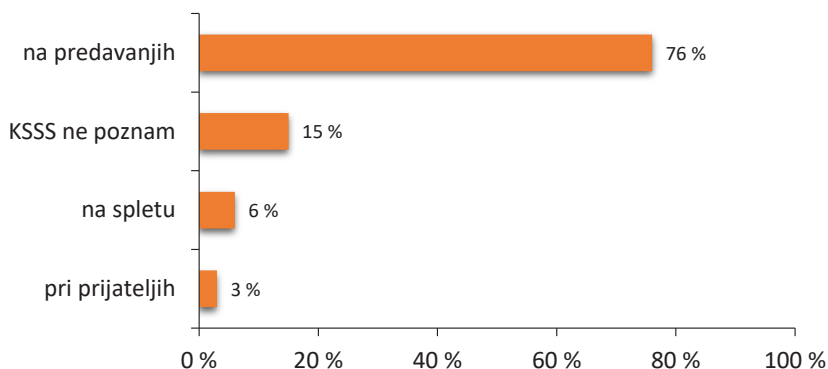
čljiv, preverim še v korpusih ipd. Kadar sem zelo v dvomih, za nasvet vprašam koga od kolegov.

- V brskalniku iščem besedo, ki jo potrebujem, in gledam vire, ki imajo več jezičnih možnosti. Ko najdem prevod, preverim še v enojezičnem slovarju ali slovarju kolokacij.
- Kolokacije vtipkam v splet in poskušam izluščiti njihov pomen iz zadetkov ali (če se mi vsaj malo sanja, kaj iščem) vtipkam vse ideje v korpusni vir, ki mi nato pokaže, kateri bi bil najbolj ustrezen. Po vsem tem presodim, ali sem do odgovora že prišla ali naj iščem naprej.
- Ang-slo: z enojezičnimi angleškimi slovarji raziščem pomen, nato navadno kolokacijo najprej poiščem v Glosbeju in nato preverim z iskanjem na spletu ali v Gigafidi. Včasih iščem kolokacije tudi v slovarju kolokacij, ampak ni prav pregleden. Slo-ang: ne poznam dobro angleških korpusov in kolokacijskih virov, zato navadno vse iščem na spletu.
- Najprej preverim v kolokacijskem slovarju, včasih vpišem v Google in preverim, če so zadetki iz kredibilnih strani.
- Najprej v spletnem slovarju kolokacij napišem stalno besedno zvezo in nato dobljeni prevod vpišem v spletni brskalnik, da vidim, če je prevod zanesljiv.
- Kadar iščem po korpusnih virih, vpišem besedo, za katero ne vem, s čimer kolocira, in odključam besedno(-e) vrsto(-e), ki jo/jih iščem.
- Moja prva izbira je skoraj vedno slovar. V primeru, da se mi najden prevod ne zdi ustrezen za ta določen kontekst, iščem naprej po korpusih, forumih, člankih itd.

4.1.6 Poznavanje KSSS

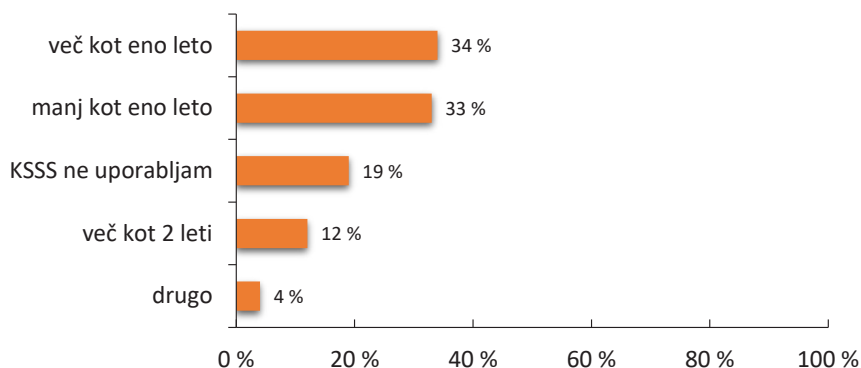
Večina respondentov je na vprašanje o tem, kje so spoznali KSSS (Grafikon 5), odgovorila, da na fakulteti (76 %), najprej pri predmetu *Uvod v prevajanje in informacijsko družbo*, kasneje pa tudi pri kakšnem izmed prevajalskih modulov, nekaj se jih je z njim seznanilo prek spleta ali pa so za ta jezikovni vir slišali od prijateljev.

Kljub temu, da se študenti Oddelka za prevajalstvo v Ljubljani s tem jezikovnim virom seznanijo med pedagoškim procesom že v prvem letniku dodiplomskega študijskega programa, je 15 % respondentov odgovorilo, da KSSS ne poznajo.

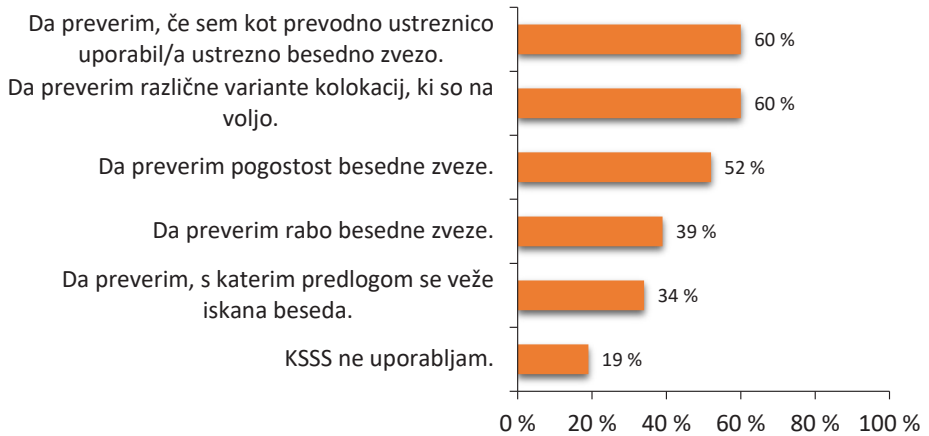
Grafikon 5: Kje ste se seznanili s KSSS? (n = 67)

Na vprašanje o tem, kako dolgo že uporabljajo ta jezikovni vir (prim. Grafikon 6), je 34 % respondentov odgovorilo, da ga uporabljajo že več kot eno leto, 33 % ga uporablja manj kot eno leto, 12 % vprašanih pa že celo več kot dve leti. Je pa kar 19 % respondentov odgovorilo, da KSSS pri svojem prevajalskem delu ne uporabljajo.

Grafikon 6: Kako dolgo že uporabljate KSSS? (n = 67)

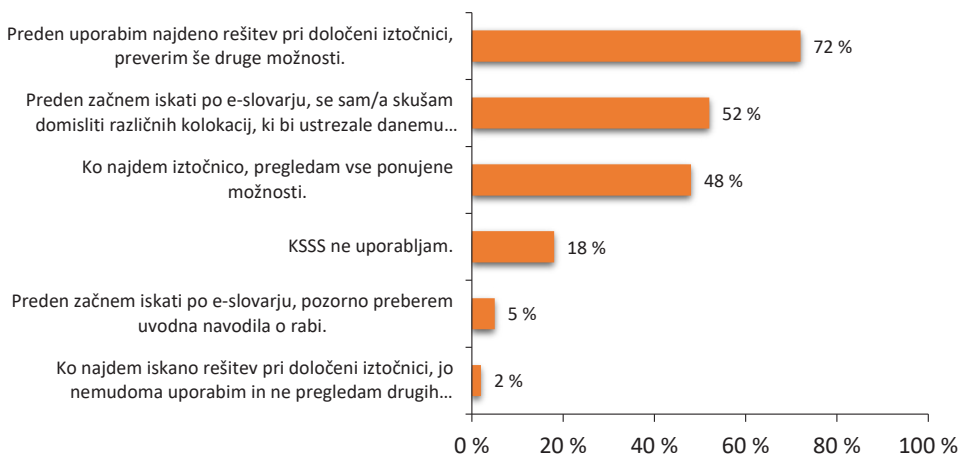
Respondenti so navajali (glej Grafikon 7), da KSSS uporabljajo predvsem, da preverijo različne variante kolokacij, ki so na voljo (60 %), da preverijo ustreznost besedne zveze kot prevodno rešitev (60 %), da preverijo samo pogostost besedne zveze (52 %), nekateri pa tudi, da preverijo, s katerim predlogom se veže iskana beseda (34 %).

Grafikon 7: Zakaj uporabljate KSSS? (n = 67)

4.1.7 Strategije iskanja po KSSS

Kot je razvidno iz Grafikona 8 je največ respondentov navedlo, da preverijo tudi druge možnosti, ki so ponujene v KSSS, preden uporabijo najdeno rešitev pri določeni iztočnici (72 %); 52 % respondentov je odgovorilo, da se skušajo sami domisliti različnih kolokacij, ki bi ustrezale sobesedilu, preden sploh začnejo iskati po elektronskem slovarju; 48 % respondentov dodaja, da pregledajo tudi vse ostale ponujene možnosti, ko najdejo določeno iztočnico.

Grafikon 8: Kakšne so vaše strategije iskanja po KSSS? (n = 65)

Več o tem, ali in na kakšen način študenti prevajalstva dejansko uporabljajo KSSS je predstavljeno v naslednjem razdelku, kjer je prikazan prevajalski proces na izbranem številu študentk in študentov, ki so se prostovoljno javili k sodelovanju v tem delu raziskave.

4.2 Rezultati opazovanja prevajalskega procesa in rabe KSSS

V drugem delu raziskave je sodelovalo 15 študentov, in sicer osem študentov 2. letnika in sedem študentov 3. letnika dodiplomskega študija. Od tega je v drugem letniku sodelovalo šest študentk in dva študenta, ki študirajo na jezikovnih smereh slovenščina-angleščina-nemščina (7) in slovenščina-angleščina-francoščina (1), v tretjem letniku pa sedem študentk, ki so vpisane na smereh slovenščina-angleščina-nemščina (3) in slovenščina-angleščina-francoščina (4). Kot je bilo že omenjeno, vsi študenti Oddelka za prevajalstvo v prvem letniku spoznajo KSSS in so seznanjeni tako z njegovo vlogo kot tudi z različnimi načini uporabe tega slovarskega vira.

Sledi analiza podatkov, ki smo jih pridobili s snemanjem dogajanja na zaslonu med prevajalskim procesom, analiza prevodnih rešitev ene od kolokacij ter analiza rezultatov, ki smo jih pridobili s pomočjo polstrukturiranega intervjuja po prevajalski nalogi.

4.2.1 Prevodne rešitve za kolokacijo št. 4

Z vidika prevajanja se je poved, v kateri se nahaja kolokacija *release information*, izkazala za najbolj zahtevno, saj je že izvirnik nekoliko problematičen. Samostalniška besedna zveza *the way* v funkciji premege predmeta, ki sledi glagolu *criticise*, se namreč najpogosteje uporablja v smislu »kritizirati način, na katerega je bilo nekaj storjeno«, v analiziranem primeru pa ima drugačen pomen, saj poved govori o tem, da so znanstveniki kritizirali dejstvo, da je bila ta informacija sploh posredovana medijem, ne pa način, kako je bilo to storjeno.

V Tabeli 1 so prikazane prevodne rešitve, ki so bile označene kot neustrezne (II-1, II-5 in II-7) oz. delno ustrezne (III-2, III-3 in III-5), in jezikovni viri, ki so jih študenti uporabili med prevajanjem. V prvo skupino spadajo tiste, ki izkazujejo skladijsko neustreznost v ciljnem jeziku ali pa gre za pomensko neustrezno prevodno rešitev, četudi je bila upo-

rabljena slovenska kolokacija z visoko pogostostjo. Kot zgolj delno oz. pogojno ustrezne smo opredelili prevode kolokacij, ki so se pomensko preveč oddaljili od izvirnika ali pa jih zaznamuje skladijsko netipična oblika. V to skupino spada tudi delna prevodna rešitev (III-7), kjer ni prevedena celotna poved, temveč zgolj kolokacija, ki je sicer ustrezna.

Študentskim prevodnim rešitvam smo za primerjavo dodali še strojne prevode, ki jih sicer pri prevajanju te povedi ni uporabil nihče, čeprav pri prevajanju niso imeli omejitve virov. Prevoda Google Translate in DeepL sta v celoti identična, uporabljata ustrezno kolokacijo, ki pa je glede na izvirnik že nekoliko interpretativna – pri tej prevodni rešitvi je kritika znanstvenikov še bolj uperjena proti medijem in ne pre-nagljeni odločitvi njihovih stanovskih kolegov. S tega vidika je prevodna rešitev, ki jo ponudi eTranslation, nekoliko bližje izvirniku. V vseh treh strojnih prevodih pa je *the way* preveden zelo dobesedno s samostalnikom *način*.

Tabela 1: Prikaz neustreznih oz. delno ustreznih prevodnih rešitev in jezikovnih virov, ki so jih študenti uporabili pri iskanju prevodnih rešitev za kolokacijo št. 4

	Kolokacija št. 4	Viri	Uspešnost strategije iskanja po KSSS
IZVIRNIK	Some scientists have criticised the way the information was released to the media before it had been thoroughly confirmed.		
II-1	Nekateri znanstveniki so skritizirali način, kako je bila informacija, prej ko je sploh bila temeljito potrjena, deljena z mediji.	brez virov	/
II-5	Nekateri znanstveniki so skritizirali način izdaje podatkov medijem, še pred tem, ko so bili potrjeni.	angleški kolokacijski slovar ozdic.com	/
II-7	Nekateri znanstveniki so kritizirali način, da so novico objavili v javnosti, še preden so jo temeljito preverili.	spletni an-sl slovar Pons, KSSS	?
III-2	Nekateri znanstveniki kritizirajo način, ki je bil uporabljen za posredovanje informacij javnosti, preden so bile te temeljito preverjene.	veliki an-sl slovar (Amebisov pregledovalnik podatkovnih zbirk ASP32), KSSS	?

	Kolokacija št. 4	Viri	Uspešnost strategije iskanja po KSSS
IZVIRNIK	Some scientists have criticised the way the information was released to the media before it had been thoroughly confirmed.		
III-3	Nekateri strokovnjaki so kritizirali način, na katerega so bile informacije sporočene medijem, preden so bile potrjene.	Evrokorpus, KSSS	Ne
III-5	Nekateri znanstveniki so kritizirali dejstvo, da so mediji objavili informacijo preden bi jo lahko popolnoma potrdili.	korpus Gigafida	/
III-7	*kako je bila informacija posredovana	KSSS	Da
Google Translate	Nekateri znanstveniki so tako kritizirali način, na katerega so bile informacije objavljene v medijih, še preden so bile temeljito potrjene.	/	/
DeepL	Nekateri znanstveniki so kritizirali način, na katerega so bile informacije objavljene v medijih, še preden so bile temeljito potrjene.	/	/
e-translation	Nekateri znanstveniki so kritizirali način, kako so bile informacije posredovane medijem, preden so bile temeljito potrjene.	/	/
<p><i>Opombe.</i> * = prevod zajema zgolj kolokacije in ne celih povedi ; / = KSSS ni bil uporabljen; ? = Najdena kolokacija je primerna, a je prevodna rešitev celotne povedi neustrezna.</p>			

Iskalni nizi študentov, katerih prevodne rešitve so bile ocenjene kot neustrezne oz. delno ustrezne:

II-1: prevedeno brez uporabe jezikovnih virov

II-5: uporabljen angleški kolokacijski slovar ozdic.com z iskalnima nizoma *information* in *released information*; KSSS: ni bil uporabljen

II-7: angleško-slovenski slovar Pons za iskanje ustreznih besed *release*, *some* in *thoroughly*; KSSS: samostalnik *novica*, filter »z glagoli«

III-2: uporabljen veliki angleško-slovenski slovar (Amebisov pregledovalnik podatkovnih zbirk ASP32) za glagol *criticise*; KSSS: samostalnik *informacija*, brez filtrov

III-3: Evrokorpus z iskalnima nizoma *released information* in *information released*; KSSS: *izdaja podatkov* (brez zadetkov)

III-5: uporabljen slovensko-angleški spletni slovar Pons za glagol *criticise*, korpus Gigafida z iskalnima nizoma *izdati informacijo* in *objaviti informacijo* ter SSSS za glagole *kritizirati*, *grajati* in *izdati*; KSSS: ni bil uporabljen

III-7: uporabljen samo KSSS: samostalnik *informacija*, filter »z glagoli«

Pri prevajanju kolokacije št. 4 zgolj en študent ni uporabil nobenih jezikovnih virov, pri štirih med uporabljenimi jezikovnimi viri ni bilo KSSS, deset pa jih je KSSS uporabilo. Med šestimi prevodnimi rešitvami, ki smo jih označili kot neustrezne oz. zgolj delno ustrezne (II-1, II-5, II-7, III-2, III-3 in III-5), pri polovici študenti niso uporabili KSSS.

V Tabeli 2 so prikazane prevodne rešitve, ki so bile označene kot ustrezne, in jezikovni viri, ki so jih študenti pri tem uporabili.

Tabela 2: Prikaz ustreznih prevodnih rešitev in jezikovnih virov, ki so jih študenti uporabili pri iskanju prevodnih rešitev za kolokacijo št. 4

	Kolokacija št. 4	Viri	Uspešnost strategije iskanja po KSSS
IZVIRNIK	Some scientists have criticised the way the information was released to the media before it had been thoroughly confirmed.		
II-2	Nekateri znanstveniki so kritizirali, kako je informacija lahko prišla v medije preden je bila temeljito preverjena.	KSSS	Da
II-3	Nekateri znanstveniki so kritizirali dejstvo, da so bile informacije posredovane medijem, še preden so bile temeljito potrjene.	KSSS, spletni an-sl in sl-an slovar (Pons)	Da
II-4	Nekateri znanstveniki so kritizirali način, kako so bile medijem posredovane informacije, predno so bile natančno potrjene.	KSSS	Da
II-6	Nekateri znanstveniki so kritizirali način, kako so bile informacije posredovane medijem, preden so bile dokončno potrjene.	KSSS, spletni an-sl slovar (Pons)	Da
II-8	Nekateri znanstveniki so močno kritizirali dejstvo, da so informacije prišle v medije, preden so bile dokončno potrjene.	Fran, Gigafida	/

	Kolokacija št. 4	Viri	Uspešnost strategije iskanja po KSSS
IZVIRNIK	Some scientists have criticised the way the information was released to the media before it had been thoroughly confirmed.		
III-1	Nekateri znanstveniki kritizirajo dejstvo, da je bila informacija posredovana medijem, še preden so jo v celoti potrdili.	KSSS, Gigafida, veliki an-sl slovar (Amebisov pregledovalnik podatkovnih zbirk ASP32)	Da
III-4	Nekateri znanstveniki so kritizirali način, kako so bile informacije posredovane medijem, še preden so bile potrjene.	sl-an vzporedni korpus Linguae, Vejice 1.0	/
III-6	Nekateri znanstveniki so kritizirali, da je bila informacija posredovana medijem, preden je bila dodobra potrjena.	KSSS	Ne

Opomba. / = KSSS ni bil uporabljen

Med osmimi študenti, katerih prevodne rešitve so ustrezne, jih je KSSS uporabilo šest, od tega pet uspešno in ena neuspešno.

II-2: KSSS: glagol *preveriti*, brez uporabe filtrov; iskanje uspešno, raba preverjena tudi z zgledi

II-3: KSSS: samostalnik *informacija*, filter »s pridevniki«, brez uspeha; glagol *posredovati*, brez uporabe filtra; iskanje uspešno – *posredovati informacijo*

II-4: KSSS: samostalnik *informacija*, filter »z glagoli«; iskanje uspešno – *posredovati informacijo*, raba preverjena z zgledi

II-6: KSSS: samostalnik *informacija*, brez uporabe filtrov; kliku na kolokacijo *dobiti informacijo*, aktiviranje filtra »z glagoli«; iskanje uspešno – *posredovati informacijo*

II-8: KSSS: ni bil uporabljen

III-1: KSSS: samostalnik *informacija*, brez uporabe filtrov, klik na vrstico kolokacij z glagoli; iskanje uspešno – *posredovati informacijo*, pogostost kolokacije preverjena v korpusu Gigafida (*informacija* + filter »z glagoli«)

III-4: KSSS: ni bil uporabljen

III-6: KSSS: samostalnik *informacija*, brez uporabe filtrov; iz dogajanja na zaslonu ni mogoče razbrati, ali je nefiltriran seznam kolokacij kakor koli vplival ali pripomogel k prevodni rešitvi

4.2.2 Analiza mnenj uporabnikov

V tem delu so predstavljeni rezultati raziskave, ki smo jih pridobili s pomočjo vnaprej pripravljenega vprašalnika in polstrukturiranega intervjuja, kjer smo s pomočjo vodenih vprašanj subjektom raziskave po opravljenem snemanju prevajalskega procesa skušali dopolniti informacije o samem poteku prevajanja in rabi KSSS pri iskanju prevodnih rešitev za označene kolokacije.

Respondente¹⁰ smo vprašali, v kolikšni meri so seznanjeni s KSSS in kako dolgo ga že uporabljajo: vsi sodelujoči so odgovorili, da so seznanjeni s tem jezikovnim virom, ki se jim zdi koristen za prevajalsko delo. Sledi navedba posameznih vprašanj in odgovori posameznih respondentov.

4.2.2.1 Zakaj se vam KSSS zdi koristen?

(odgovori respondentov so podani verbatim):

II:-1 *Ponudi izbor možnih kolokacij, izmed katerih nato lažje izberem tisto pravo.*

II-6: *Dober vir, da dobiš kakšno idejo; povezava do Gigafide (daje možnost odločanja glede pogostosti).*

III-1: *Pregleden, hitrost iskanja kolokacij.*

III-2: *Preglednost iskanih nizov.*

III-3: *Ker se pri iztočnici vidi kontekst, ki ga lahko primerjaš z dano situacijo. Vidi se tudi pogostost uporabe. Daje možnost iskanja po osnovnih oblikah posameznih besed.*

4.2.2.2 Katere informacije, ki jih KSSS v zdajšnji obliki še ne vsebuje, bi lahko prispevale k izboljšani uporabniški izkušnji s KSSS?

II-1: *Da bi bile vse kolokacije pregledane (višja stopnja zanesljivosti).*

II-4: *Da bi bila pogostost (št. zadetkov) izražena numerično (ob samem zadetku, da ne bi bilo treba iti gledat v Gigafido).*

II-8: *Oznaka o zaznamovanosti kolokacij, povezava do drugih slovarjev znotraj virov CJVT za iskano besedo.*

III-1: *Bolj jasno pokazana pogostost posameznih kolokacij.*

¹⁰ II (1-8) = študenti 2. letnika, III (1-7) = študenti 3. letnika

- III-2: Nekateri vnosi niso pregledani (zanesljivost); filtri – da bi se bilo mogoče vračati, ne samo ožati nabora (da ni treba iti še 1x od začetka).
- III-3: Podrobnejše informacije o virih, iz katerih so kolokacije pridobljene. Zoženje iskalnih parametrov. Nabor kolokacij ni dovolj širok.
- III-4: Velik del vnosov še vedno ni pregledan – včasih naletiš na »nenavadne« primere (zmanjša zanesljivost; zaupanje v sam vir, zlasti slabo za tiste, ki se jezika še učijo).
- III-5: Nekateri besede še nimajo kolokacijskega para (premajhen obseg gesel).
- III-6: Več kolokacij; da bi bila pogostost posameznih kolokacij bolj vidna.
- II-7: Razvrstitev po »tematikah« (filtri, npr. medicina).

Od 15 subjektov raziskave zgolj dva nista seznanjena s tem, da lahko uporabniki tudi sami prispevajo k osveževanju informacij v KSSS s tem, da glasujejo o primernosti že vnaprej strojno pripravljenih kolokacij oz. kolokatorjev (prim. Arhar Holdt, 2021). Zanimivo je, da se jim ta možnost zdi pozitivna, »Ker vsi uporabljamo jezik in ga s tem tudi sooblikujemo« (II-2).

4.2.2.3 KSSS obstaja le v elektronski različici. Se vam zdi zgolj digitalna različica prednost? Če ja, zakaj?

- II-1: Bistveno hitreje in dostopno (lažje posodabljanje).
- II-8: Slovar je možno hitro posodabljati, mesto je neomejeno, zato lahko pridobimo številne podatke, ki jih drugače ne bi mogli (kot na primer vir kolokacije). Uporablja se lahko na vsaki napravi.
- III-1: Hitrost dostopa, napredne možnosti iskanja, preglednost, primeri, povezave.
- III-3: Lažja dostopnost (sama naprava/telefon), lažje iskanje (vpis ključne besede vs. listanje), lažje posodabljanje.
- III-5: Hitrost iskanja; rezultate je lažje primerjati z drugimi viri; hiperpovezave, ki pomagajo pri iskanju; »cross-referencing« (vs. Fran).

4.2.2.4 Kaj vam je pri KSSS najbolj všeč oz. kaj se vam zdi najbolj uporabno?

II-1: Zelo pregleden. »Highfive« za barvo.

II-3: Možnost filtriranja (abecedni vrstni red ali vezljivost).

II-4: Preglednost samega vmesnika.

II-7: Pohvalil bi skalo, ki nakazuje pogostost uporabe.

III-3 To, da slovar ponudi različne kolokacijske pare, informacije o pogostosti rabe in tipu medija.

III-4: Da lahko zožimo izbor zadetkov.

III-6: Hitrejše iskanje; bolj natančno iskanje (ctrl + »f«); možna uporaba več različnih virov istočasno; možnost integracije virov v druge vire.

4.3 Diskusija rezultatov

Uporabniška študija je pokazala, da večina študentov pri prevajalskem delu redno uporablja predvsem elektronske jezikovne vire (podobne ugotovitve najdemo že v Hirci, 2013 in Gorjanc, 2014), kar ne prese- neča, saj se študenti prevajalstva med študijskim procesom pri različ- nih predmetih in prevajalskih seminarjih seznanijo z uporabo najra- zličnejših prevajalskih pripomočkov. Zdi se, da to tudi na splošno velja za mlajšo generacijo prevajalske skupnosti, ki preferira različne oblike spletnih virov in orodij (prim. izsledke Šorli, 2018; za različne uporabni- ške skupine tudi Arhar Holdt, 2021).

Obenem je študija pokazala, da pri reševanju prevodnih težav pri prevajanju kolokacij iz angleščine v slovenski jezik študentje posegajo po raznovrstnih jezikovnih virih in priročnikih, vendar pa so strategije posameznikov pri iskanju prevodnih ustreznih kolokacijskih parov iz- jemno raznolike. Če bi iskalne strategije, ki so jih respondenti navajali v odprtem delu vprašalnika, skušali nekako strniti in posplošiti, bi jih lahko združili v nekaj skupnih načinov iskanja kolokacij, in sicer:

- a. Iskano kolokacijo vpišejo neposredno v spletni iskalnik, nato pre- verijo rabo v enojezičnih slovarjih, pogosto tudi v kolokacijskih slo- varjih ali v korpusnih virih (npr. v korpusu Gigafida).
- b. Iskati začnejo po kolokacijskih slovarjih (npr. na <http://www.free-collocation.com>), nato preverjajo rabo še po vzporednih besedilih v korpusnih virih ali na spletu.

- c. Rabo kolokacije preverijo na slovarski platformi Glosbe, nato dodatno preverijo rabo na spletu ali v korpusu Gigafida.
- d. Iskane kolokacije vtipkajo v strojni prevajalnik (Google Translate ali DeepL) in nato rabo preverijo v spletnih iskalnikih.

Za ta del uporabniške študije povsem primerljivih izsledkov drugih študij ne najdemo, saj ostale raziskave poleg prevajalcev vključujejo tudi druge ciljne skupine (prim. Arhart Holdt, 2020; Pori idr., 2020). Kljub temu pa se je tako v naši študiji kot tudi v drugih uporabniških študijah izkazalo, da se uporabnikom KSSS zdi dobrodošel in koristen jezikovni vir (prim. pogled uporabniške skupine desetih prevajalcev in lektorjev – žal iz rezultatov ni moč razbrati, koliko je bilo enih in koliko drugih, ki so bili vključeni v raziskavo – ki se jim zdi KSSS neprecenljiv vir jezikovnih informacij (Pori idr., 2020, str. 183)).

V drugem delu raziskave, ki se je osredotočala na prevajalski proces ciljne skupine študentov prevajalstva in rabo KSSS se je izkazalo, da so študenti večinoma dobro seznanjeni s KSSS in ga večina tudi uporablja pri svojem prevajalskem delu. Obenem pa je študija pokazala, da je poglobljena napaka študentov z neustreznimi oz. zgolj delno ustreznimi prevodnimi rešitvami za izbrane kolokacije v večini primerov v tem, da so izvornik obravnavali preveč dobesedno, pri čemer niso upoštevali širšega konteksta, ki bi jim omogočil pravilno interpretacijo, čeprav so imeli na voljo celotno besedilo in vse jezikovne vire.

Z vidika rabe KSSS smo pri študentih opazili dva trenda. Nekateri so v KSSS želeli zgolj preveriti, ali določena kombinacija besed predstavlja kolokacijo oz. kako pogosta je. To je bilo razvidno iz dogajanja na zaslonu, saj so določeno sosledje besed najprej zapisali kot del prevodne rešitve in ga šele nato preverili v KSSS – ta trend je prevladoval pri študentih, katerih prevodne rešitve so bile ocenjene kot ustrezne. Drugi način rabe KSSS je bil manj strukturiran, saj so študenti vnesli jedro, nato pa pregledovali celoten seznam kolokacij, pri čemer se je zdelo, da ne iščejo točno določene kolokacije.

Iz tega je mogoče izpeljati vsaj dve različni razlagi:

1. študenti so točno vedeli, katero kolokacijo želijo preveriti, vendar niso večji rabe filtrov, ki bi jim omogočili, da željeno kolokacijo hitreje najdejo;

2. študenti niso imeli v mislih nobene konkretne kolokacije in so želeli pregledati širok seznam najrazličnejših kolokacijskih rešitev, izmed katerih bi nato lahko izbrali tisto, ki bi se jim glede na kontekst zdelo najprimernejša.

Poleg prej omenjenih trendov iskanja ustreznih kolokacij je bilo mogoče opaziti tudi primer neuspešnega iskanja, kjer se eden od sodelujočih ni zavedal ustroja KSSS, saj je kot iskalni niz vpisal celo kolokacijo namesto zgolj jedra, kjer bi nato z rabo dodatnih filtrov lahko hitro našel potrditev iskane kolokacije. To se v določenem pogledu sklada z ugotovitvami Pori idr. (2020, str. 191), ki izpostavljajo, da je pri delu s študenti treba pozorno in konsistentno spremljati njihovo delo in jih opremiti z jasnimi navodili – tako je v izobraževalnem procesu nujno vedno znova vključevati ta aspekt tudi pri osveščanju o rabi KSSS.

V polstrukturiranem intervjuju po prevajalski nalogi, ki nam je omogočil dopolnitev vrzeli pri razumevanju dogajanja na zaslonu, je bilo poleg pozitivnih lastnosti KSSS izpostavljenih tudi nekaj predlogov za izboljšave. Nekatere podobne predloge za izboljšave med različnimi uporabniškimi skupinami lahko najdemo tudi npr. v Arhar Holdt (2020) in Pori idr. (2020), kjer je med drugim izpostavljeno, da bi bilo dobro v KSSS dodati frekventnost kolokacij, možnost izvoza podatkov in možnost vračanja na osnovno stran zgolj s klikom na kolokacijo. Navajamo nekaj študentskih predlogov za izboljšave KSSS, in sicer:

- *da bi bile vse kolokacije pregledane in bi se s tem zvišala stopnja zanesljivosti najdenih informacij (manjša stopnja zanesljivosti niža zaupanje v sam vir, kar je še zlasti slabo za tiste, ki se jezika še učijo);*
- *da bi bila pogostost (št. zadetkov) bolj vidna, jasno izražena, morda numerično ob posameznem zadetku;*
- *da bi bila zaznamovanost kolokacij posebej označena;*
- *da bi KSSS imel neposredno povezavo do drugih slovarjev znotraj virov CJVT za iskano besedo;*
- *da bi se pri filtrih bilo mogoče vračati, ne samo ožati nabora;*
- *da bi bilo navedeno nekaj informacij o tem, od kod so kolokacije pridobljene;*
- *da bi se lahko iskalne parametre ožalo;*
- *premajhen obseg gesel (nabor kolokacij ni dovolj širok, nekatere*

besede še nimajo kolokacijskega para), da bi bile kolokacije razvrščene tematsko (s pomočjo različnih filtrov, npr. za medicino, pravo, marketing).

Pričujoča uporabniška študija je s pomočjo triangulacije podatkov (prim. poziv Šorli (2018, str. 248), da bi veljalo več napora vložiti v »kombinirane raziskave, ki bi uporabljale tako metode opazovanja kot eksperimente in anketiranje«), ki smo jih pridobili s kombinacijo različnih metodoloških pristopov, kjer so se informacije dopolnjevale (vprašalnik, opazovanje prevajalskega procesa in polstrukturirani intervju po prevajalski nalogi) potrdila, da so študenti prevajalstva v Ljubljani s KSSS ne le seznanjeni, temveč ta jezikovni vir večinoma tudi aktivno uporabljajo pri svojem prevajalskem delu. Vendar pa je obenem treba opozoriti, da je opazovan vzorec majhen in je težko posploševati izsledke, zato bi bilo nujno vložiti več naporov v dodatno raziskovanje te uporabniške skupine.

Obenem se je v študiji izkazalo, da nekateri uporabniki KSSS premalo poznajo njegov ustroj in napredne možnosti, ki jih ta jezikovni vir ponuja, zato njegovega potenciala ne morejo oz. ne znajo docela izkoristiti. Izkazalo se je tudi, da je poglobitveni dejavnik, ki vpliva na uspešnost rabe določenega prevajalskega vira, jezikovno znanje, ki omogoča kritično presojo o tem, katero slovarsko informacijo je najbolj smiselno sploh iskati in katero nato uporabiti v določenem kontekstu. Tako študija izpostavlja, da je nujno dodatno osveščanje študentov prevajalstva za kompetentno rabo ustreznih jezikovnih virov.

5 Sklep

Od bodočih prevajalcev se pričakuje, da so v kar največji meri digitalno osveščeni, opremljeni z ustreznim tehnološkim znanjem, predvsem pa seznanjeni z relevantnimi prevajalskimi pripomočki in jezikovnimi viri, ki jim lahko olajšajo prevajalsko delo. Zato je smiselno že v času študijskega procesa vlagati čim več naporov v to, da študentsko populacijo pripravimo na prevajalski trg dela in jih primerno digitalno usposobimo, obenem pa neprestano spodbujamo njihovo kritično razmišljanje in raziskovalno radovednost, da v prevajalskem procesu vedno skušajo najti optimalne prevodne rešitve, ki so najprimernejše v danem času in kontekstu.

V članku je predstavljena uporabniška študija med študenti prevajalstva v Ljubljani, kjer smo s pomočjo kvantitativne analize vprašalnika želeli osvetliti uporabniške izkušnje študentov z različnimi jezikovnimi viri, še posebej pri prevajanju kolokacij, zato smo se v kvalitativnem delu analize osredotočili na uporabniške izkušnje s KSSS. Rezultati študije so pokazali, da se študenti zavedajo prednosti reševanja prevodnih težav s pomočjo jezikovnih priročnikov in prevajalskih virov. Pri prevajanju kolokacij in razreševanju prevodnih zagat pri prenosu iz angleškega v slovenski jezik se primarno naslanjajo na spletne kolokacijske slovarje, ostalih virov informacij se poslužujejo manj pogosto. Pri prevajanju kolokacij pogosto posegajo tudi po *Kolokacijskem slovarju sodobne slovenščine*, s katerim se seznanijo že med študijskim procesom. Vendar pa njihovo iskanje ne pripelje nujno do ustreznih prevodnih rešitev. Nedvomno so kolokacijski slovarji eden od ključnih gradnikov uspešnega prevajalskega dela, zato bi bilo smiselno v luči rezultatov ankete v pedagoškem procesu vlagati dodatne napore predvsem v razvijanje kritičnega ovrednotenja najdenih jezikovnih informacij in v ozaveščanje bodočih prevajalcev o tem, kako uspešno iskati po relevantnih jezikovnih virih, da lahko na koncu najdejo žanrsko in kontekstualno smiselne in ustrezne prevodne rešitve.

Zahvala

Prispevek, ki je nastal v okviru raziskovalnega programa št. P6-0215 (*Slovenski jezik – bazične, kontrastivne in aplikativne raziskave*), je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

Literatura

- Alves, F. (ur.). (2003). *Triangulating Translation: Perspectives in process oriented research*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- Arhar Holdt, Š. (2015). Uporabniške raziskave za potrebe slovenskega slovarpisja: prvi koraki. V V. Gorjanc, P. Gantar, I. Kosem in S. Krek (ur.), *Slovar sodobne slovenščine: problemi in rešitve* (str. 136–148). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

- Arhar Holdt, Š. (2020). How Users Responded to a Responsive Dictionary: The Case of the Thesaurus of Modern Slovene. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovje*, 46(2), 465–482. doi: 10.31724/rihjj.46.2.1
- Arhar Holdt, Š. (2021). Razvrstitev kolokacij v slovarskem vmesniku: uporabniške prioritete. V I. Kosem (ur.), *Kolokacije v slovenščini*. 1. izd. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Pridobljeno s <https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL/catalog/view/318/465/6968>
- Arhar Holdt, Š., & Čibej, J. (2020). Rezultati projekta »Slovar sodobne slovenščine: od skupnosti za skupnost«. V D. Fišer in T. Erjavec (ur.), *Jezirovne tehnologije in digitalna humanistika: zbornik konference: 24.–25. september, 2020, Ljubljana*, (str. 3–9). Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino.
- Arhar Holdt Š., Čibej J., & Zwitter Vitez, A. (2015). S pomočjo uporabniških jezikovnih vprašanj in mnenj do boljšega slovarja. V V. Gorjanc, P. Gantar, I. Kosem in S. Krek (ur.), *Slovar sodobne slovenščine: problemi in rešitve* (str. 196–214). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Pridobljeno s <https://ebooks.uni-lj.si/zalozbaul/catalog/download/15/47/500-1?inline=1>
- Arhar Holdt, Š., Čibej, J., Dobrovoljc, K., Gantar, P. Gorjanc, V., Klemenc, B., ..., & Robnik Šikonja, M. (2018). Thesaurus of Modern Slovene: By the Community for the Community. V J. Čibej, V. Gorjanc, I. Kosem in S. Krek (ur.), *Proceedings of the XVIII EURALEX International Congress: Lexicography in Global Contexts* (str. 401–410). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Pridobljeno s <https://e-knjige.ff.uni-lj.si/znanstvena-zalozba/catalog/view/118/211/3000-1>
- Arhar Holdt, Š., Dobrovoljc, K., & Logar, N. (2019). Simplicity matters: user evaluation of the Slovene reference corpus. *Language resources and evaluation*, 53(1), 173–190. Pridobljeno s <https://link.springer.com/article/10.1007/s10579-018-9429-8>
- Arhar Holdt, Š., Kosem, I., & Gantar, P. (2016). Dictionary user typology: the Slovenian case. V T. Margalitadze idr. (ur.), *Lexicography and linguistic diversity: proceedings of the XVII EURALEX International Congress, 6–10 September, 2016* (str. 179–187). Tbilisi: Ivane Javakhishvili Tbilisi State University. Pridobljeno s http://euralex.org/wp-content/themes/euralex/proceedings/Euralex%202016/euralex_2016_015_p179.pdf
- Atkins, B. T. S. (ur.). (1998). *Using Dictionaries*. Tübingen: Niemeyer.
- Atkins, B. T. S., & Rundell, M. (2008). *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. New York: Oxford University Press.

- Atkins, B. T. S., & Varantola, K. (1998). Monitoring dictionary use. V B. T. S. Atkins (ur.), *Using Dictionaries: Studies of Dictionary Use by Language Learners and Translators* (str. 83–122). Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Béjoint, H. (1981). The Foreign Student's Use of Monolingual English Dictionaries: A Study of Language Needs and Reference Skills. *Applied Linguistics*, 2(3), 207–221.
- Béjoint, H. (2000). *Modern Lexicography. An Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Bernardini, S. (2001). Think-aloud protocols in translation research. Achievements, limits, future prospects. *Target* 13(2), 241–263.
- Campoy Cubillo, M. C. (2001). Dictionary use and dictionary needs of ESP students: An experimental approach. *International Journal of Lexicography*, 15(3), 206–228.
- Čibej, J., Gorjanc, V., & Popič, D. (2015). Vloga jezikovnih vprašanj prevajalcev pri načrtovanju novega enojezičnega slovarja. V V. Gorjanc, P. Gantar, I. Kosem in S. Krek (ur.), *Slovar sodobne slovenščine: problemi in rešitve* (str. 168–181). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Pridobljeno s <https://ebooks.uni-lj.si/zalozbaul/catalog/download/15/47/498-1?inline=1>
- Fišer, D. (2008). Recent trends in the translation industry in Slovenia. *The Journal of Specialised Translation*, 10, 23–39. Pridobljeno s https://www.jostrans.org/issue10/art_fiser.pdf
- Gantar, P., Krek, S., & Kosem, I. (2021). Opredelitev kolokacij v digitalnih slovarskih virih za slovenščino. V I. Kosem (ur.), *Kolokacije v slovenščini* (str. 15–41). Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani; Institut Jožef Stefan. Pridobljeno s <https://ebooks.uni-lj.si/zalozbaul/catalog/download/318/465/6969-1?inline=1>
- Gorjanc, V. (2014). Slovar slovenskega jezika v digitalni dobi. V I. Grahek in S. Bergoč (ur.), *E-zbornik Posveta o novem slovarju slovenskega jezika na Ministrstvu za kulturo*. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo RS. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-UANHTHW/3e8cf8a5-2840-4186-aeef-cdee17d5de71/PDF>
- Gorjanc, V., Gantar, P., Kosem, I., & Krek, S. (ur.). (2015). *Slovar sodobne slovenščine: problemi in rešitve*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. doi: 10.4312/9789612379759
- Grad, M., & Hirci, N. (2022). Raba kolokacijskega slovarja sodobne slovenščine pri prevajanju kolokacij. V D. Fišer in T. Erjavec (ur.), *Jezikovne tehnologije in digitalna humanistika: zbornik konference: 15.–16. september, 2022*,

- Ljubljana, Slovenija (str. 63–70). Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino. Pridobljeno s https://nl.ijs.si/jtdh22/pdf/JTDH2022_Proceedings.pdf
- Granger, S., & Paquot, M. (ur.). (2012). *Electronic Lexicography*. Oxford: Oxford University Press. doi: 10.1093/acprof:oso/9780199654864.003.0001
- Gries, S. T. (2013). 50-something years of work on collocations: What is or should be next ... *International Journal of Corpus Linguistics*, 18(1), 137–166.
- Hansen, G. (ur.). (1999). *Probing the Process in Translation: Methods and Results*. Copenhagen: Copenhagen Business School.
- Hansen, G. (2003). Controlling the process: Theoretical and methodological reflections on research into translation process. V F. Alves (ur.), *Triangulating Translation: Perspectives in process oriented research* (str. 25–42). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- Hausmann, F. J. (1984). Wortschatzlernen ist Kollokationslernen. Zum Lehren und Lernen französischer Wortverbindungen. *Praxis des neusprachlichen Unterrichts*, 31(4), 395–406. Dortmund: Lensing.
- Hirci, N. (2007). *Učinkovitost uporabe sodobnih prevajalskih virov pri prevajanju v nematerni jezik*. (Doktorska disertacija). Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Hirci, N. (2009a). Uporaba sodobnih prevajalskih virov pri izobraževanju prevajalcev. V V. Mikolič (ur.), *Jezikovni korpusi v medkulturni komunikaciji* (str. 57–87). Koper: ZRS Koper, Založba Annales.
- Hirci, N. (2009b). Empirične raziskovalne metode za opazovanje prevajalskega procesa. V N. Kocijančič-Pokorn (ur.), *Sodobne metode v prevodoslovnem raziskovanju* (str. 60–78). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Pridobljeno s <https://ebooks.uni-lj.si/zalozbau/catalog/download/29/77/745-1?inline=1>
- Hirci, N. (2013). Changing trends in the use of translation resources: the case of trainee translators in Slovenia. *ELOPE*, 10(2), 149–165. Ljubljana: Slovensko društvo za angleške študije.
- Humblé, P. (2001). *Dictionaries and Language Learners*. Frankfurt am Main: Haag und Herchen.
- Jääskeläinen, R. (1999). *Tapping the process: an explorative study of the cognitive and affective factors involved in translation*. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Jakobsen, A. L. (2003). Effects of think-aloud on translation speed, revision, and segmentation. V F. Alves (ur.), *Triangulating Translation: Perspectives in process oriented research* (str. 69–95). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing.

- Jensen, A., & Jakobsen, A. L. (2000). Translating under time pressure. V A. Chesterman, G. S. S. Gallardo in Y. Gambier (ur.), *Translation in Context* (str. 105–116). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- Kocijančič Pokorn, N. (2016). Nič več obljubljenega dežela: dinamični premiki na slovenskem prevajalskem trgu in področju izobraževanja prevajalcev. *Vestnik za tuje jezike*, 8(1), 9–21. Pridobljeno s <http://revije.ff.uni-lj.si/Vestnik/article/view/7174/6878>
- Kosem, I. (ur.). (2021). *Kolokacije v slovenščini*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. doi: 10.4312/9789610605379
- Kosem, I., Gantar, P., Krek, S., Arhar Holdt, Š., Čibej, J., Laskowski, C. A., Pori, E., ..., & Ljubešič, N. (2019). *Collocations dictionary of modern Slovene KSSS 1.0*. Ljubljana: Centre for Language Resources and Technologies, University of Ljubljana. Pridobljeno s <https://www.clarin.si/repository/xmlui/handle/11356/1250>.
- Kosem, I., Krek, S., Gantar, P., Arhar Holdt, Š., Čibej, J., & Laskowski, C. (2018a). Kolokacijski slovar sodobne slovenščine. V D. Fišer in A. Pančur (ur.), *Zbornik konference Jezikovne tehnologije in digitalna humanistika, 20. september–21. september, 2018, Ljubljana, Slovenija* (str. 133–139). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Pridobljeno s <http://nl.ijs.si/jtdh18/JTDH-2018-Proceedings.pdf>
- Kosem, I., Krek, S., Gantar, P., Arhar Holdt, Š., Čibej, J., & Laskowski, C. (2018b). Collocations dictionary of modern Slovene. V J. Čibej, V. Gorjanc, I. Kosem in S. Krek (ur.), *Proceedings of the 18th EURALEX International Congress: lexicography in global contexts, 17–21 July 2018, Ljubljana* (str. 989–997). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. Pridobljeno s <https://ebooks.uni-lj.si/zalozbaul/catalog/view/118/211/3000-1>
- Krek, S., Arhar Holdt, Š., Erjavec, T., Čibej, J., Repar, A., Gantar, P., Ljubešič, N., Kosem, I., & Dobrovoljc, K. (2020). Gigafida 2.0: the reference corpus of written standard Slovene. V N. Calzolari (ur.), *LREC 2020: Twelfth International Conference on Language Resources and Evaluation: May 11–16, 2020, Marseille, France* (str. 3340–3345). Paris: ELRA – European Language Resources Association. Pridobljeno s <http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2020/LREC-2020.pdf>
- Livbjerg, I., & Mees, I. M. (2003). Patterns of dictionary use in non-domain-specific translation. V F. Alves (ur.), *Triangulating Translation* (str. 123–136). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. Publishing: John Benjamins Publishing.
- Logar Berginc, N. (2009). Slovenski splošni in terminološki slovarji: za koga? V M. Stabej (ur.), *Infrastruktura slovenščine in slovenistike. Obdobja 28* (str.

- 225–231). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Logar Berginc, N., Grčar, M., Brakus, M., Erjavec, T., Arhar Holdt, Š., & Krek, S. (2020). *Korpusi slovenskega jezika Gigafida, KRES, ccGigafida in ccKres: gradnja, vsebina, uporaba*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Pridobljeno s <https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL/catalog/view/233/333/5394>
- Mackintosh, K. (1998). An empirical study of dictionary use in L2-L1 translation. V B. T. S. Atkins (ur.), *Using Dictionaries* (str. 123–149). Tübingen: Niemeyer.
- Magay, T., & Zigány, J. (ur.). (1990). *Papers from the Third International EURALEX Congress*. Budapest: Akademiai Kiado.
- Mikolič, V. (ur.). (2009). *Jezikovni korpusi v medkulturni komunikaciji*. Koper: ZRS Koper, Založba Annales.
- Mikolič, V. (2015). Slovarski uporabniki – ustvarjalci: ustvarjati v jeziku in z jezikom. V V. Gorjanc, P. Gantar, I. Kosem in S. Krek (ur.), *Slovar sodobne slovenščine: problemi in rešitve* (str. 182–195). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. doi: 10.4312/9789612379759
- Mikolič Južnič, T. (2009). Vzporedni korpus – prevajalsko orodje in orodje za jezikoslovne analize. V V. Mikolič (ur.), *Jezikovni korpusi v medkulturni komunikaciji* (str. 117–132). ZRS Koper: Založba Annales.
- Müller-Spitzer, C., Kopleinig, A., & Töpel, A. (2012). Online dictionary use: Key findings from an empirical research project. V S. Granger in M. Paquot (ur.), *Electronic Lexicography* (str. 425–457). Oxford: Oxford University Press.
- Müller-Spitzer, C. (ur.). (2014). *Using Online Dictionaries*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton.
- Pisanski Peterlin, A. (2003). Uporaba novih tehnologij pri jezikovnem pouku. *Jezik in slovstvo*, 48(3–4), 103–112. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-ZUKI-W49K/da6aa8c2-e33a-4fe5-8124-07274d7a8706/PDF>
- Pori, E., Čibej, J., Kosem, I., & Arhar Holdt, Š. (2020). The attitude of dictionary users towards automatically extracted collocation data: A user study. *Slovenščina 2.0: Empirical, Applied and Interdisciplinary Research*, 8(2), 168–201. doi: 10.4312/Slo2.0.2020.2.168-201
- Pori, E., Kosem, I., Čibej, J., & Arhar Holdt, Š. (2021). Evalvacija uporabniškega vmesnika Kolokacijskega slovarja sodobne slovenščine. V I. Kosem (ur.), *Kolokacije v slovenščini* (str. 235–268). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Pridobljeno s <https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL/catalog/view/318/465/6973>

- Roberts, R. P. (1992). Translation pedagogy: strategies for improving dictionary use. *TTR: Traduction, Terminologie et Redaction*, 5(1), 49–76.
- Roberts, R. P. (1997). Using dictionaries efficiently. *38th Annual Conference of the American Translators Association, San Francisco, California* (str. 283–296).
- Rozman, T. (2004). Upoštevanje ciljnih uporabnikov pri izdelavi enojezičnega slovarja za tujce. *Jezik in slovstvo*, 49(3/4), 63–75. Pridobljeno s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-J53E16B1/fa0dd317-179a-4743-ad15-6e56fd00c4cf/PDF>
- Sánchez Ramos, M. M. (2005). Research on Dictionary Use by Trainee Translators. *Translation Journal*, 9(2). Pridobljeno s <https://translationjournal.net/journal/32dictuse.htm>
- Stabej, M. (2009). Slovarji in govorci: kot pes in mačka? *Jezik in slovstvo*, 54(3/4), 115–138. Pridobljeno s <https://www.jezikinslovstvo.com/pdf/2009-03-04-Razprave-Marko-Stabej.pdf>
- Starren, P. in Thelen, M. (1990). General dictionaries and students of translation: A report on the use of dictionaries in the translation process. V T. Magay in J. Zsigány (ur.), *Papers from the Third International EURALEX Congress* (str. 447–458). Budapest: Akademiai Kiado.
- Šorli, M. (2018). Uporabnik jezikovnih virov in orodij kot objekt ali subjekt jezikovne politike? – področje prevajanja in tolmačenja. *Slavia Centralis*, 11(2), 233–250. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-042353EB/f7387c8e-6882-4233-a62c-66ca01a6c016/PDF>
- Šorli, M., & Ledinek, N. (2017). Language policy in Slovenia: language users' needs with a special focus on lexicography and translation tools. V I. Kosem, C. Tiberius, M. Jakubiček, J. Kallas, S. Krek in V. Baisa (ur.), *Proceedings of eLex 2017: Lexicography from Scratch, 19–21 September 2017, Leiden, Netherlands* (str. 377–394). Pridobljeno s <https://elex.link/elex2017/wp-content/uploads/2017/09/paper23.pdf>
- Tarp, S. (2009). Reflections on Lexicographical User Research. *Lexikos*, 19(1), 275–296.
- Varantola, K. (1998). Translators and their use of dictionaries. V B. T. S. Atkins (ur.), *Using Dictionaries* (str. 179–192). Tübingen: Niemeyer.
- Vintar, Š. (1999). Računalniške tehnologije za prevajanje. *Uporabna informatika*, 7(1), 17–24.

The use of language resources and the *Collocations Dictionary of Modern Slovene* among students of translation

The article presents a user study conducted with trainee translators from the University of Ljubljana on their use of language resources and translation tools. In the digital age, future translators are expected to be tech savvy and well-informed about the relevant sources of information. A survey was designed therefore to explore trainee translators' attitude towards English and Slovene language resources and their strategies to overcome translation challenges, while a follow-up study focuses on the translation process when translating collocations from English to Slovene and their use of relevant language resources, especially the *Collocations Dictionary of Modern Slovene*. The results of the study indicate that the trainee translators are aware of the benefits that relevant language resources and other translation tools bring to the translation process. The study also revealed that introducing the *Collocations Dictionary of Modern Slovene* into the translation process has been fairly successful. However, additional emphasis should be placed in translator training on the advanced features this collocations dictionary offers as well as on developing appropriate search skills. Moreover, trainee translators' critical assessment of the solutions should also be encouraged to facilitate finding translation solutions best suited to a given context.

Keywords: user study, use of language resources and translation tools, translating collocations, *Collocations Dictionary of Modern Slovene*, raising awareness of trainee translators

Priloga I: Besedilo prevajalske naloge z označenimi kolokacijami (443 besed)

Scientists revise asteroid warning

Astronomers say reports that the Earth could be struck by a small asteroid in 2030 are **(1) wildly exaggerated**.

Less than a day after **(2) sounding the alert** about asteroid 2000SG344, a **(3) revised analysis** of the space rock's orbit shows it will in fact miss the Earth by about five million kilometres. However, astronomers will continue to monitor the asteroid, which was picked up in September and thought to be 30-70 metres across.

Some scientists have criticised the way the **(4) information was released** to the media before it had been thoroughly confirmed.

(5) Threat rating

Asteroid 2000SG344 is the first object to have a threat rating greater than zero on the 0-10 Torino scale of dangerous objects from space. It was spotted on 29 September by astronomers David Tholen and Robert Whiteley using the Canada-France-Hawaii 3.6-metre telescope on the island of Hawaii.

Shortly thereafter, pre-discovery observations taken in May 1999 by the Linear sky survey were also identified.

On Friday, the International Astronomical Union **(6) issued an alert** saying that the object had about a 1-in-500 chance of striking the Earth on 21 September 2030. No object has ever been rated with so high a chance of impact. Were it to strike our planet, the **(7) results** would be **devastating**, with an explosion greater than the most powerful nuclear weapon.

Sky survey data

But after the announcement, astronomers began looking at sky survey data to see if the object had been picked up but not recognised in earlier observations. This turned out to be the case and these past observations allowed a more accurate calculation of the asteroid's orbit to be made.

The result: in 2030, the space rock will miss us by about five million kilometres, or 12-times the distance from the Earth to the Moon. The new orbit reveals **(8) a slight risk** of a collision with the Earth about 2071, but it is thought that when the orbit is better known this risk will disappear as well. Currently, asteroid 2000SG344 is about 15 million kilometres away and getting more distant.

‘Premature and alarmist’

Because 2000SG344 is in a similar orbit to the Earth, it has been suggested that it might be an old Saturn upper-stage rocket of the type that was used in the early Apollo Moon missions. If it is manmade and did strike Earth, the **(9) effects** would be very **local** and **limited**.

Some scientists have criticised the IAU and Nasa for releasing warnings about the asteroid only for those **(10) warnings** to be **re-scinded** less than a day later. Benny Peiser of Liverpool John Moores University, UK, said it was “extremely unwise, premature and alarmist”.

Priloga II: Polstrukturirani intervju po prevajalski nalogi

Ste seznanjeni s KSSS? Ga pogosto uporabljate?

- ja
- ne

Se vam KSSS zdi koristen pri prevajalskem delu?

- ja
- ne

Če ja, zakaj?

Če ne, zakaj?

Katere informacije, ki jih KSSS v zdajšnji obliki še ne vsebuje, bi lahko pripravile k izboljšani uporabniški izkušnji s KSSS?

Ali veste, da lahko tudi sami prispevate k novim vnosom?

- ja
- ne

Se vam to zdi pozitivno?

- ja
- ne

Zakaj?

Vas to motivira, da bi morda tudi sami dodali kakšna gesla ali jih dopolnili?

- ja
- ne

Če ste odgovorili z »ja«, na kratko opišite, kaj vas je do tega privedlo.

KSSS obstaja le v elektronski različici. Se vam zdi zgolj digitalna različica prednost?

- ja
- ne

Zakaj?

Kaj vam je bilo pri slovarju najbolj všeč oz. se vam je zdelo najbolj uporabno?

Kaj se vam zdi, da slovarju manjka? Kaj bi si želeli spremeniti?